

Litteratur

Alvar Nelson: Brott och Nåd. Studier i svensk statsrätt och straffrätt. Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1954. 144 sider. Anmeldt af landsdommer Bjarne Frandsen.

Skønt forfatteren er professor ved et dansk universitet, er denne bog, på det svenske sprog, en ren svensk undersøgelse af benådnings-spørgsmålet.

Som undertitlen angiver, behandles såvel den stats- som den straffetretlige side af benådningsretten. I Sverige har kungl. Maj:t efter regeringsformens § 26 foruden til eftergivelse og formildelse af straf ret til at gengive ære og konfiskeret gods, hvilken ret ikke er tillagt den danske konge, jfr. nu grundlovens § 24. I praksis antages benådningsretten også at omfatte forvaring, internering, udvisning på grund af kriminalitet og idømt tvangsarbejde for løsgænger. Denne praksis, som ikke synes at have videre støtte i ordlyden i § 26, er ikke, som man skulle vente, af gammel dato. Den har været genstand for principiel kritik som gående ud over benådningsbegrebets grænser, men kritikken har ikke givet anledning til nogen væsentlig ændring af praksis.

Medens den danske grundlovs § 24 foruden benådningsret giver kongen ret til amnesti, nævnes intet herom i regeringsformens § 26, og forfatteren hælder til den anskuelse, at kungl. Maj:t's ret til at give amnesti og meddele abolition ikke grunder sig på regeringsformens § 26 — med hvis ordlyd den da også synes vanskelig forenelig — men på konstitutionel sædvaneret.

Ret til at afslå benådning har den dømte i Sverige, men i almindelighed ikke i Danmark. I Sverige kommer man dog udenom problemet ved at kalde strafeftergivelsen amnesti, som ikke antages at kunne afslåes (s. 12 og 20); der henvises her til den kendte sag om den dødsdømte Anders Lindeberg, som ikke ville modtage benådning.

I kapitel 4 beskriver forfatteren behandlingen af benådningsansøgninger, som i Sverige er vidt forskellig fra den i Danmark anvendte. Ansøgningen behandles først i Nedre justitierevisionen. Hvis den dømte er anbragt under fængselsvæsenet, indhentes der en udtalelse derfra, ellers indhentes der ikke erklæringer fra myndighederne. Såfremt ansøgningen er indgivet af en anden mand end den dømte, gives der denne adgang til at ytre sig. Derefter udfærdiges der en promemoria af en af revisionssekretærerne alene på grundlag af sagens akter og det i ansøgningen anførte, uden at der finder nogen efterprøvning sted af dettes rigtighed. Benådningsandragendet foredrages på grundlag heraf for en af tre dommere bestående afdeling i Högsta domstolen. Største delen af året er to sådanne afdelinger optaget med at behandle benådningsandragender en dag hver uge. Sagen går herefter med en udtalelse fra afdelingen til justitiedepartementet, hvor den gennemses

af en kontorchef. Endelig foredrages sagen af revisionssekretæren for justitsministeren i nærværelse af en af de konsultative statsråder. Selv den til afslag mest oplagte ansøgning skal igennem hele denne behandling. Såfremt ministeren ønsker supplerende oplysninger, indhentes de gennem Nedre justitierevisionen og eventuelt gennem de vedrørende myndigheder, men der indhentes ikke i den anledning nogen ny udtalelse fra Högsta domstolen, selv om de nye oplysninger i høj grad måtte være egnede til at påvirke afgørelsen (s. 100—102). I Danmark stiles andragendet til kongen, men hermed er ligheden forbi. Når et andragende er indkommet til justitsministeriet, sendes det til udtalelse hos de instanser i anklagemyndigheden, som har behandlet sagen, disses udtalelse afgives på grundlag af politirapporter, hvori de anførte oplysningers rigtighed så vidt muligt er efterprøvet. Såfremt andragendet af den tjenestemand i justitsministeriet, hvem behandlingen af disse sager er overdraget, herefter skønnes oplagt til afslag, giver han straks dette afslag på ministerens vegne. Er sagen mere tvivlsom, indhentes tillige udtalelser fra den eller de domstole, som har pådømt sagen, og tillige fra andre ministerier, hvis forseelsen angår overtrædelser af forskrifter udstedt af disse. Sagen kan derefter enten afslås eller indstilles til benådning ved forelæggelse af forestilling for ministeren.

Ved bødestraffe træder i Sverige siden en reform i 1937 forvandlingsstraffene ikke uden videre i funktion ved ikke-betaling, men når de endelig — forholdsvis sjældent — træder i kraft, viser kungl. Maj:t ofte langmodighed, navnlig ved at tilstede amortering (s. 81). — Sådanne tilladelser gives i Danmark oftest af en embedsmand på ministerens vegne. Med hensyn til konfiskation kan sådan retsfølge i Danmark vel ikke eftergives ved benådning, men der er i realiteten ikke så stor forskel, thi eftergivelse kan ske af finansministeriet, og det ordnes hyppigt ekspeditions-mæssigt således, at såvel eftergivelse af straf som af konfiskation meddeles ansøgeren af justitsministeriet.

Som det vil ses, er den danske ordning meget uformel, medens den svenske er både formel og uhyre grundig. Det er imidlertid en erfaring i Danmark, at de i andragenderne angivne grunde langt fra altid er rigtige eller i hvert fald ikke giver noget rigtigt og fuldstændigt billede af sagen. At bygge på disse er derfor at bygge på sand. Forfatteren undrer sig (s. 100) over, at der ikke foretages nogen kontrol, men lader det blive ved denne undren.

I kapitel 5 giver forfatteren interessante statistiske oplysninger om benådning. Selvom forfatteren ikke er tilfreds med den svenske statistik, er den dog langt mere omfattende end den danske, som er yderst nødtørftig og ufuldstændig — det bør den måske også helst være —. Tabellen s. 52 viser, at kungl. Maj:t i de senere år har imødekommet så mange benådningsandragener mod HD's indstilling om afslag, at der i disse år er givet dobbelt så mange benådninger som indstillet, og at der i det hele har været givet benådning til mellem hver anden og hver tre-

die ansøger. I Danmark har der ikke tilnærmelsesvis været samme chance for held med ansøgning.

Forfatteren nævner s. 36, at der i det store flertal af sager er overensstemmelse mellem kungl. Maj:t's beslutning og Högsta domstolens indstilling, dog at en mildere dissens ofte følges. Den ovennævnte tabel sammenholdt med side 108 til 132 viser, at dette kun er rigtigt for så vidt angår HD's indstilling om benådning, som ministeren føler sig bundet af, hvorimod han skønner meget frit over indstillingen om afslag.

Medens den danske benådningsstatistik, som nævnt, ikke er meget vejledende, kunne der derimod ved en gennemgang af de danske forestillingsprotokoller være opnået større udbytte. I forestillingerne er der nemlig ikke alene refereret de hørte myndigheders indstillinger, men der er yderligere givet en begrundelse for benådningen. I årene efter besættelsen med de mange ekstraordinære benådnings sager er forestillingerne dog blevet noget mere kortfattede. Det ville heraf kunne ses, at vel føler ministeren sig ret frit stillet overfor de hørte myndigheders indstilling, men alt i alt gives der i Danmark ikke så mange benådnings mod indstilling fra den sidst dømmende ret, som i Sverige mod HD's indstilling om benådning.

Forfatteren, som nærer stor respekt for svenske retstraditioner, hævder s. 131 den anskuelse, at den danske regel med udtalelser fra anklagemyndigheden og den dømmende ret giver en mindre ensartet bedømmelse end den svenske med udtalelse fra erfarne dommere — som ganske vist ikke har dømt i sagen. Han foretrækker derfor den svenske ordning. Da de ministerielle embedsmænd, som i Danmark har referat til ministeren, som regel virker i flere år specielt med disse sager, bliver der dog næppe mindre ensartethed end i Sverige med det større antal personer, som dér behandler sagerne.

I Sverige søges der i stadig større udstrækning benådning (s. 40—53, 126, 135) og til trods for både straf- og procesreformer, udvirkes der som nævnt også stadig flere benådnings sager, hvilket overrasker forfatteren, efter som benådning navnlig skulle bøde på mangler ved lovgivningen og strafudmålingen.

Grunden til de mange ansøgninger, finder forfatteren deri, at der bliver stadig større kendskab til benådningsmuligheden. Ved betragtning af de statistiske oplysninger om benådningschancen sammenholdt med erfaringer fra de år, hvor der i Danmark på grund af særlige forhold blev givet ekstraordinært mange benådnings sager, forekommer det nærliggende at antage, at netop det stigende antal benådnings sager fremkalder et stadig stigende antal ansøgninger.

Ud fra danske erfaringer må benådningsudvejen anses for uundværlig i særlige krisesituationer, men bortset herfra bør benådningen kun gives i sjældne undtagelsestilfælde, ellers ender det med, at straffedomme ikke tages for alvor.

I kapitel 7 opkaster forfatteren (s. 97) det spørgsmål, om der er

noget skel mellem dem, der får benådning, og de andre, der underkaster sig straffen, og om i hvert fald ikke alle burde søge benådning. Sådanne tanker er ikke fjerntliggende efter nogen tids beskæftigelse med benådningsproblemer. Det kan næppe afvises, at der for en del af dem, for hvem benådning ikke søges, foreligger lige så gode grunde til benådning, som for dem, der søger. Man får trøste sig med, at der efterhånden bliver så stort kendskab til muligheden for at søge benådning, at de fleste interesserede søger.

Det oplyses side 49—51, at kun ca. hver fjerde dømt først udnytter mulighederne for ændring ad domstolsvejen, før de søger benådning. Dette må i hvert fald forekomme en dansk læser betænkeligt og et tegn på, at der er noget i vejen med appelsystemet, eller at det er alt for let at opnå benådning.

Forfatteren søger herefter (s. 103 f.) at finde de grunde, som har foranlediget benådning. Denne undersøgelse er og kan ikke være særlig dybtgående, fordi de svenske benådningsproblemer ikke er begrundede. Som forfatteren siger s. 114, er det ikke blevet nogen vejledning for den, der vil søge benådning, eller for den, der vil kontrollere benådningsudøvelsen. Forfatteren sondrer mellem omstændigheder, som er indtruffet eller oplyst efter dommens afsigelse og har betydning for strafudmålingen, hvor han finder benådning har en vigtig funktion, og omstændigheder som forelå og var kendte ved dommens afsigelse. I sidstnævnte henseende nævner forfatteren særlig, at ved benådning kan der tages mere hensyn end ved appel til, at straffen rammer andre end de dømte, og at en urigtig taksering kan afhjælpes.

I sidste kapitel foretager forfatteren en retspolitisk undersøgelse af benådningsinstitutionen, han kommer herved (s. 122) til det resultat, at benådningen i Sverige er langt mere individuelt præget end i de fleste andre lande, specielt sammenlignet med de danske benådningsproblemer til grundlovsdag, kongens fødselsdag og jul. Selvom disse benådningsforetagelser ved de angivne festlige lejligheder, er der dog alligevel foretaget en individuel prøvning af hvert enkelt tilfælde, så forskellen er vist mere af traditionel og formel art end af reel karakter.

Forfatteren nævner dels billigheds — dels retfærdigheds synspunktet som grundlag for benådningsproblemer og finder det i flere henseender ugunstigt med billighedssynspunktets øgede indflydelse. En konstitutionel kontrol bliver vanskelig. Det er strafferetlig uheldigt, at de af domstolene pålagte sanktioner i betydeligt omfang ændres administrativt, hvilket kan tage sig ud som en kritik af straffesystemet. Det er anstaltsmæssigt uheldigt, at de anbragte går og venter på nåde, fremfor at indordne sig under behandlingen, og det er endelig processuelt uheldigt, at benådning søges i stedet for anke. Trods alle betænkkeligheder kommer forfatteren alligevel til det resultat, at benådning ikke kan undværes. Der kunne også her henvises til erfaringer fra andre lande, f. eks. forsøgte man i Frankrig under revolutionen at ophæve benådningsretten, men måtte kort efter indføre den igen.

Som forfatteren nævner, er emnet kun lidt behandlet i retslitteraturen — vel fordi det falder mellem to lærestole —. Der kunne dog være citeret mere, navnlig dansk og norsk litteratur.

Bjarne Frandsen.

Statistikk over landssvik 1940—1945. Norges Offisielle statistikk XI. 179. Oslo 1954.

Fengselsstyrets årbok 1931—1950. Norges Offisielle statistikk XI. 172. Oslo 1954.

Statistisk Sentralbyrå har lagt fram en oversikt over landssvikoppjøret. Særlig mye nytt bringer ikke publikasjonen, men det er likevel verdifullt å få de endelige tall. I de fleste av tabellene kommer f. eks. forskjellen fra den vanlige kriminalitet tydelig til syne. Kvinnene er vesentlig sterkere representert — med ca. en tredjedel av samtlige — og tallet på unge er svært små, — delvis p. g. a. de mange henleggelse. Tallet for tidligere straffede ligger for kvinner og menn på henholdsvis 1,3 % og 7,9 %. Interessant er det å se hvordan kvinnene nesten uten unntakelse får mildere dom enn mennene selv om de kommer inn under de samme paragrafer. Selvfølgelig kan paragrafene dekke over forskjellige straffbare forhold, men det er vel neppe hele forklaringen. Som bakgrunn for statistikken er det tatt med en oversikt over lovgrunnlaget, de forhold landssvikoppjøret gjelder, opplysninger om rettsoppgjørets omfang, og om begrensningen av rettsoppgjøret.

Et av hovedinntrykkene en sitter igjen med etter lesingen, er dyp respekt for den svære innsats som ligger bak avviklingen av et oppgjør av disse dimensjoner. Over 92.000 saker ble etterforsket, og over 46.000 personer ble straff-felt. I toppåret 1946 ble ca. 26.000 straff-felt for landssvik, mens tallet for vanlige forbrytelser pleier å ligge på 4—5000.

* * *

Krigen, og det ovenfornevnte omfang av rettsoppgjøret, gjør det meget lett å forstå hvorfor Fengselsstyrets „årbok“ kommer ut 15 år forsinket. Og når først forsinkelsen er der, kan det være på sin plass å nevne enkelte fordeler ved den: Det lange tidsrom — tyve år — som oversikten gjelder, gjør hovedlinjene i utviklingen iøyenfallende: Stadig mer human fangebehandling, færre fanger under 21 år, færre korte fengselsstraffer, og færre som fikk anledning til å sone straffen på vann og brød. Ikke desto mindre utgjorde vann og brød soningen i 1949—50 fortsatt 18,5 % av den samlede soning i kretsfengslene. Publikasjonen — redigert av ekspedisjonssjef Kyhn Gløersen — er stort sett meget grei å finne frem i. Men enda lettere ville lesingen blitt om prosentfordelinger i enkelte tilfelle hadde fått plass i hovedtabellene, f. eks. ved alder og ekteskapelig stilling.

Nils Christie.

Hans von Hentig: Zur Psychologie der Einzeldelikte. I. Diebstahl. Einbruch. Raub. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck). Tübingen 1954. 195 sider.

Professor *Hans von Hentig*, der som modstander af nazismen emigrerede til USA, er vendt tilbage til sit fædreland og er nu knyttet til universitetet i Bonn. Her viderefører han sin flittige produktion indenfor kriminologien og strafferettens kulturhistorie.

Som hans første større arbejde efter krigen foreligger det ovenfor nævnte værk om de enkelte forbrydelsesarters psykologi. Foreløbig spænder værket alene over berigelsesforbrydelsernes hovedformer: tyveri og røveri. Men der bebudes en eventuel fortsættelse med behandling af andre forbrydelsesgrupper.

Titlen på bogen er noget vildledende. Det er ikke blot de pågældende delikters „psykologi“, der behandles, men nok så meget deres forskellige fremtrædelsesformer (fænomenologi), deres udbredelse og afhængighed af sociale faktorer.

Som kildemateriale er i vidt omfang benyttet kriminelles autobiografier, og forf. har med stor dygtighed udnyttet sit usædvanlig omfattende kendskab til såvel europæisk som amerikansk kriminalistisk litteratur.

Bogen kan læses som et velskrevet bidrag til kriminologiens specielle del. Den indeholder — som alt, hvad von Hentig skriver — dristige hypoteser og sammenstillinger og en blanding af mere og mindre værdifulde oplysninger.

Stephan Hurwitz.

Sammlung ausserdeutscher Strafgesetzbücher in deutscher Übersetzung:

Nr. 60, Strafgesetzbuch der Russischen Sozialistischen Föderativen Sowjet-Republik; Nr. 64, Das Indische (pakistanische) Strafgesetzbuch; Nr. 65, Das abgeänderte Japanische Strafgesetzbuch. Walter de Gruyter & Co. Berlin 1953 og 1954. DM 12.50, 15.70 og 6.20.

Ovennævnte tyske oversættelser af den sovjetrussiske, den indiske og den japanske straffelov betyder en værdifuld berigelse af den samling af oversættelser, der udgives af Institutet for udenlandsk og international strafferet ved universitetet i Freiburg/Br.

Oversættelsen af den russiske straffelov er foretaget af professor *Wilhelm Gallas*, Tübingen, der tillige har forsynet den med indledning og noter. Loven omfatter ikke hele sovjetunionen, men kun den russiske sovjetrepublik (RSFSR), men den er blevet overført til at gælde for en række af de øvrige unionsrepublikker, og hvor selvstændige straffelove er indført indenfor Sovjets område, stemmer disse på alle væsentlige punkter overens med RSFSR.

Lovudgaven følger i det hele den officielle udgave på originalsproget

(af 1952). Dog er det efter Stalins død udstedte amnestidekret af 27. marts 1953 medtaget. Det fremgår klart af lovudgaven, hvilke betydningsfulde ændringer der er sket i forhold til det oprindelige indhold af straffeloven af 1926. En oversigt over særlig vigtige noveller gives i forbemærkningerne s. X. Det fremgår heraf, at betegnelsen „straf“ i et vist omfang er blevet genindført i stedet for „socialværende forholdsregel“, at dødsstraf — der en overgang har været helt afskaffet — nu (kun) gælder for visse politiske forbrydelser, at maksimum for frihedsstraf er blevet forhøjet fra 10 til 25 år for en række forbrydelser, at der er indført egentlig fængselsstraf, at den kriminelle lavalder for tyveri, vold, drab m. v. er nedsat til 12 år, at strafbarheden af svangerskabsafbrydelse er blevet udvidet, at der er indført streng straf for homoseksualitet, m. v.

Gallas' lovudgave kan anbefales som en — så vidt ses — pålidelig informationskilde, der længe har været savnet.

Den *indiske* straffelov og den dermed i det væsentlige enslydende pakistanske straffelov er oversat af professor *Georg Dahm*, som efter det 3. riges sammenbrud har henlagt sin virksomhed til Ramna-Dacca i Indien. Formentlig er oversættelsen foretaget på grundlag af den engelske tekst i Indian Penal Code. Denne går tilbage til året 1860 og anses som en af de vigtigste, måske den vigtigste, kodifikation af angelsaksisk strafferet. Loven er optrykt med de til lovteksten knyttede officielle anmærkninger og eksemplifikationer samt med en indledning og enkelte noter fra oversætterens side.

Den *japanske* straffelov er oversat til tysk af professor *Kinsaku Saito* ved Waseda-universitetet og hans assistent *Haruo Nishihara*. I en indledning redegøres for udviklingen af den japanske straffelovgivning. Den har i nyere tid særlig været influeret af først fransk, siden tysk og senest engelsk-amerikansk ret. Den gældende straffelov hidrører fra 1907, men har undergået en række reformer, bl. a. i 1921, 1941, 1947 og 1953. Lovoversættelsen gengiver loven i dens seneste form. Teksten er gennemgående meget knap, og den er ikke kommenteret. For et retsammenlignende studium frembyder den betydelig interesse, og det må hilses med glæde, at den nu foreligger let tilgængelig på et europæisk hovedsprog.

Stephan Hurwitz.

Kriminalbiologische Gegenwartsfragen. Vorträge bei der VII. Tagung der Kriminalbiologischen Gesellschaft. Herausgegeben von *Edmund Mezger* und *Ernst Seelig*. Ferd. Enke Verlag, Stuttgart. 1953. 126 sider. DM 17.—.

Indholdet af dette 7. bind af „Mitteilungen der Kriminalbiologischen Gesellschaft“ er nogenlunde ligeligt fordelt mellem rent kriminologiske indlæg og artikler med tilknytning til den strafferetlige dogmatik (util-

regnelighed og uagtsomhed). Bogens tyngdepunkt ligger i den førstnævnte gruppe, hvis hovedtema er seksualforbrydelserne. Som almindelige indledninger til dette emne kan man betragte professor *Kretschmers* „Diagnostik des triebhaften Verbrechers“ og professor *Seeligs* „Über psychogene Wurzeln von Sexualdelikten“. Kretschmer fremstiller især sin opfattelse af de forskellige „driftsgrupper“ og betydningen af kæde- eller fjernvirkninger („irradiationer“) imellem dem, f. eks. i form af tilsyneladende meningsløse tyverier som udslag af seksuelle og aggressive drifter. Hos Seelig lægges vægten ikke på seksualkriminalitetens fysiologiske baggrund, men på psykogene momenter. Han mener, at det kun ret sjældent er et misforhold mellem drift og hemning, der gør udslaget; hyppigere er „die seelische Qualität von Erlebnissen“ det afgørende. — Specielle kriminologiske studier handler om kleptomani, rufferi, incest, kastration og senilitet.

Af de afsnit, som vedrører problemer fra det strafferetlige system, kan nævnes professor *Mezgers* fortolkning af den tyske straffelovs § 51 om straffrihed på grund af psykisk unormalitet. Ifølge Mezger kan man hverken lægeligt eller juridisk angive særlig faste grænser for bestemmelsens område, og specielt m. h. t. det kriterium, som sædvanligvis kaldes det psykologiske („unfähig . . . , das Unerlaubte der Tat einzusehen oder nach dieser Einsicht zu handeln“) konkluderer Mezger, at man må standse ved et skøn over det *retfærdige* eller uretfærdige i strafanvendelse i det enkelte tilfælde. I forf.s omtale af de enkelte abnormiteter fremstilles åndssvaghed og psykopati som eet hovedområde — „abnorme Spielarten seelischen Wesens“ — ved siden af psykoser og neuroser.

Mezgers afsnit om § 51 suppleres fra lægelig og psykologisk side af *Hans W. Gruhle* og *Otto Tumlirz*. Bogens sidste afsnit handler om alkohol og trafik, dels som uagtsomhedsproblem (*Fritz Hartung*), dels retsmedicinsk (om blodprøver, *Wolfgang Laves*).

Knud Waaben.

Strafgesetzbuch, Leipziger Kommentar, begründet von *Ebermayer* — *Lobe* — *Rosenberg*. I. Band: §§ 1—152. 7. Auflage 1954, 734 s., DM 78.— II. Band: §§ 153—370. 6/7. Auflage 1951, 777. s. (+ ca. 100 s. supplement). DM 62.— Walter de Gruyter & Co., Berlin.

Den velkendte „Leipziger Kommentar“ foreligger nu i ny udgave, som i mange henseender adskiller sig fra de ældre. Den blev oprindeligt (siden 1920) udgivet af medlemmer af den tyske rigsret, d. v. s. af mænd, som stod i det praktiske retsliv. Nu har også retsvidenskaben en afgørende andel i værket. Det er professor i strafferet Dr. *Johannes Nagler* († 1951), forbundsdommer Dr. *Heinrich Jagusch* og professor i strafferet ved universitetet i München Dr. *Edmund Mezger*, som i

samarbejde med 3 tidligere medlemmer af rigsretten — Dr. *Hans Rohde*, *August Schaefer*, Dr. *Erhard Ziegler* (†) — og forbundsdommer *Wolfhart Werner* har kommenteret den tyske straffelov. Men der kan næsten ikke mere tales om en egentlig „kommentering“ — på mange områder, navnlig for den almindelige dels vedkommende, har værket snarere karakter af en systematisk lærebog. Hver medarbejder er ansvarlig for de dele, han har bearbejdet. Dette indebærer, at der kan forekomme — og forekommer — modsigelser de enkelte dele imellem. En fuldstændig overensstemmelse i grundprincipperne er ikke tilsigtet. Læseren kan derfor ikke altid finde nogen „patentløsning“; der stilles ikke ubetydelige krav til hans egen dømmekraft. Til de i teorien fremkomne retsopfattelser og til domstolenes afgørelser er der taget hensyn i videste omfang, således at værket i fuldt omfang indfrier de forventninger, man bør stille til en „Grosskommentar der Praxis“.

Indenfor rammerne af en anmeldelse kan der ikke tages stilling til enkeltheder. I korthed skal dog *Mezger's* handlings-, retstridigheds- og skyldlære refereres, fordi det blandt de tyske videnskabsmænd navnlig er *Mezger*, der på afgørende punkter er i modstrid med *Welzels* finale handlingslære (jfr. *Hurwitz* i NTFK 1954, s. 278 ff).

Også for *Mezger* beror al ret på et social-etisk grundlag, og også for ham er handlingen et finalt begreb („finale Herbeiführung eines kausalen Ablaufs“). Men det drejer sig her om „eine ontologische Gegebenheit“, som ikke siger noget om handlingens lovstridighed og ikke må sammenkædes med begreberne retstridighed og skyld, fordi disse begreber er af normativ natur. På den ene side kommer det an på erkendelsen af handlingens egenskaber — „Methode der Erkenntnis“, som med hensyn til handlingens „überindividuelle Sinnsbeziehung zum sozialen Ganzen“ kun ved hjælp af kriminologien kan føre til tilfredsstillende resultater — på den anden side på en udenforstående instans' vurdering af handlingen — „Methode der Bewertung“. At såvel retstridighed som skyld er normative begreber, beror på lovens positivretlige bestemmelser. Retstridighed er handlingens modstrid med den objektive ret. Sondringen mellem retstridighed i almindelighed og specifik strafferetlig uret — som foretaget af *Welzel* — må forkastes, fordi der derved skabes et mellembegreb mellem retstridighed og skyld; dette er overflødigt og vildledende og hverken hjemlet i loven eller nødvendigt på grund af videnskabeligt behov. I læren om retstridigheden finder alle objektive, i læren om skyld alle subjektive synspunkter deres systematiske plads. Viljens „indhold“ „interesserer“ derfor først i skyldlæren — det drejer sig her om en allerede af didaktiske grunde formålstjenlig opdeling af den strafferetlige handling. Ganske vist kan også subjektive momenter falde ind under gerningsindholdet, f. eks. ved forsøget, men tit drejer det sig kun om handlinger med fremrykket fuldbyrdelsesmoment, og uanset disse specielle tilfælde kan forsættet allerede af den grund ikke regnes til ret-

stridigheden, fordi den tyske straffelov i § 59 tilkendegiver, at forsæt falder ind under begrebet skyld¹⁾). Det er derfor en fejltagelse at antage, at den finale handlingslære kun skulle være mulig, hvis forsættet regnes til retstridighedsbegrebet — handlingens finalitet og fortsættets placering i uretslæren har ikke noget med hinanden at gøre. — Skyld er også for Mezger „Vorwerfbarkeit“. Problemet om viljesfrihed må løses på et praktisk grundlag, d. v. s. samfundet kan efter de erkendelseskilder, det råder over, ikke give afkald på generelt at anse den for ansvarlig, der har begået en forbrydelse under „typiske“ omstændigheder. Skyldformerne fremgår af § 59: forsæt og uagtsomhed. Det er utilladeligt at nivellere disse to skyldformer til et kombineret forsæt / uagtsomhedsbegreb, hvilket imidlertid sker i Welzels lære; dette fremgår bl. a. af hans stillingtagen til forbundsdomstolens opsigtvækkende plenarbeslutning af 18. marts 1952 angående sondringen mellem „Tatbestandsirrtum“ og „Verbotsirrtum“ (*Hurwitz*, s. 283).

Efter denne kendelse er Tatbestandsirrtum den vildfarelse, som omfattes af § 59. Den vedrører alle momenter, der hører til gerningsindholdet, såvel deskriptive som normative. Tatbestandsirrtum foreligger derfor, hvis gerningsmanden ikke er klar over, *hvad* han gør — f. eks. fordi han mener, at den borttagne ting ikke var fremmed ejendom. En forsætlig handling, ved hvis begåelse gerningsmanden var i Tatbestandsirrtum, kan aldrig straffes (§ 59, stk. 1). Verbotsirrtum derimod foreligger, hvis gerningsmanden ganske vist ved, hvad han gør — forsættet var altså til stede — men anser den af loven forbudte handling for *retmæssig*. Denne vildfarelse omfattes ikke af § 59 og overhovedet ikke af loven, men her må det afgørende være princippet: ingen straf uden skyld. Gerningsmanden kan derfor ikke straffes, hvis han har handlet i forbudsvildfarelse, medmindre han har kunnet erkende retstridigheden ved tilstrækkelig „anspændelse af sin samvittighed“. Er dette tilfældet, anses han med „forsætsstraf“, dog mildnet efter grundsætningerne, som gælder for forsøg.

Denne kendelse omtales udførligt af Mezger. Han gennemgår de i tysk teori repræsenterede anskuelser, som han opdeler i „reine Vorsatztheorie“, „ingeschränkte Vorsatztheorie“, „Einheitsschuldtheorie“ og „Schuldstufentheorie“, og konstaterer, at alle disse teorier i det store og hele stemmer overens med kendelsens grundtanker. Dette beror på, at alle de nævnte teorier i virkeligheden er „Schuld“teorier, og det kan derfor ikke godkendes, at en af dem har usurperet dette

¹⁾ § 59 lyder:

Wenn jemand bei Begehung einer strafbaren Handlung das Vorhandensein von Tatumständen nicht kannte, welche zum gesetzlichen Tatbestande gehören oder die Strafbarkeit erhöhen, so sind ihm diese Umstände nicht zuzurechnen.

Bei der Bestrafung fahrlässig begangener Handlungen gilt diese Bestimmung nur insoweit, als die Unkenntnis selbst nicht durch Fahrlässigkeit verschuldet ist.

navn. Særlig vægt lægger Mezger på den kendsgerning, at en i forbudsvildfarelse begået handling efter forbundsdomstolens kendelse kun kan straffes med forsætsstraf, hvis gerningsmanden ikke tilstrækkeligt har anspændt sin samvittighed²⁾. Grundlaget for forsætsstraf er her-efter i virkeligheden gerningsmandens samvittighedsløshed og dermed hans sindelag, og her anser Mezger en forsætsstraf for retfærdig. *Welzel* derimod har i en anmeldelse (*Juristenzeitung* 1952, s. 335 ff) indtaget det standpunkt, at forbundsdomstolens begrebsbestemmelse er for snæver og at forsætsstraf allerede er på sin plads, hvis forbudsvildfarelsen var „vermeidbar“, d. v. s. også i tilfælde af, at gerningsmanden kun af uagtsomhed var i forbudsvildfarelse. Dermed er son-dringen mellem forsæt og uagtsomhed efter Mezger udvisket, og dette er i modstrid med loven, med retserfaringen, med den materielle ret-færdighed og last not least med den strafbare handlings sociologiske „Sinn“.

Dette lille udsnit af kommentarens vældige materiale kan måske give et indtryk af værkets høje standard.

Franz Marcus.

Helen Bryan: Inside. Peter Davies. London 1954. 276 s.

I november 1950 blev forfatterinden sendt til Alderson, West Vir-ginia, det eneste federale kvindefængsel i USA, for der at afsone 3 måneders fængsel for Contempt of Congress, idet hun havde nægtet at udlevere forskellige dokumenter tilhørende „The Spanish Aid Fund“, hvis sekretær hun var, til McCarthy's Committee on Un-American Activities. Afsoningen har virket stærkt på hende, en særdeles respektabel medborger, og så meget desto mere må man respektere hendes ærlige vilje til at akceptere situationen og indordne sig under forholdene, således som den kommer til udtryk i denne bog om fængs-let.

Skildringen af anstaltmilieuet er ret følelsesbetonet og først og frem-mest lagt an på at fortælle om medfangernes deprimerende levnedsløb. Der er ingen bitterhed og ingen særlig kritik, de materielle forhold er gode, behandlingen human, og forholdet til funktionærerne godt, men — forfatterinden savner dog noget: en mere intensiv, individuel be-handling, en pædagogisk-psykologisk udnyttelse af disse afsporede kvinders kontaktbehov.

Jon Johnsen.

²⁾ Begrebet er vist hverken sprogligt eller materielt særlig plastisk. Kan man „anspænde“ sin samvittighed på samme måde som f. eks. sin hukommelse? At begrebet volder vanskeligheder i praksis, fremgår af forbundsdomstolens dom af 23. december 1952, som taler om anspæn-delse af samvittigheden „im engeren Sinne“.

Ralph Partridge: Broadmoor. Chatto & Windus. London 1953. 278 s.

Forfatterens formål med bogen er at give offentligheden et indblik i, hvad der foregår i et sindssygehospital. Han har som lægmand med særlig tilladelse haft lejlighed til at følge behandlingen i Broadmoor, Englands sindssygehospital for kriminelle og giver på historisk baggrund et nøgternt referat af anstaltens daglige liv.

Et vue over Broadmoors snart hundredeårige historie viser den langsomme udvikling fra asyl på forvaringsbasis til hospital på behandlingsbasis. Efter fremstillingen at dømme har udviklingen været stærkt præget af den karakteristiske engelske konservatisme: Behandling med insulin anvendtes første gang så sent som i 1948, hospitalet disponerer endnu ikke over en elektroencefalograph og paralytiske patienter underkastes tilsyneladende kun malaria-behandling, i hvert fald nævnes hyperterm-behandling ikke i denne forbindelse. Leucotomi synes ligeledes at være et ukendt begreb.

Fremstillingen virker nogle steder lidt for populariseret.

Jon Johnsen.

John Glaister: The Power of Poison. Medical Viewpoint Series. Christopher Johnson Publishers Ltd. London 1954. 240 s.

Retsmedicineren, professor Glaister fra Glasgowuniversitetet har her givet en fortræffelig og fængslende oversigt over giftmordets specifikke problemer på basis af en sammenlignende bearbejdelse af talrige celebre drabssager, Adelaide Bartlett (kap. 11), Eugène-Marie Chantrelle (kap. 10), dr. Crippen, Florence Maybrick, dr. Palmer, dr. Pritchard, Seddon, Madeleine Smith, Jean Pierre Vaquier, for blot at nævne nogle af klassikerne.

Forfatteren beskæftiger sig ikke med den kemisk-tekniske side af toksikologien, men med de juridiske og kriminologiske aspekter, såsom det vanskelige bevisspørgsmål (kap. 1), præventive forholdsregler i form af legale begrænsninger i handel med giftstoffer (kap. 6) og strenge krav til dødsattesterne (kap. 7), samt giftmorderens metoder og motiver (kap. 9). Rent medicinske problemer som differentialdiagnosen mellem forgiftning og naturlig død (kap. 2) og påvisning af gift i organismen (kap. 3) berøres dog også.

Jon Johnsen.

Anthony Heckstall-Smith: Eighteen Months. Allan Wingate. London 1954. 240 s.

En fængselsbog er et oplagt emne for en journalist, der selv har prøvet fængens kår. Forfatteren idømtes i 1952 for bedragerisk forhold fængsel i halvandet år, hvoraf han måtte afsone et fuldt år, de første måneder i Wormwood Scrubs ved London og resten af tiden i Maidstone fængslet i Kent. Han har ikke meget til overs for det britiske fængselsvæsen. Kostforplejningen, de sanitære forhold og funk-

tionærernes holdning overfor fangerne, får — fortrinsvis rettet mod Wormwood Scrubs — en væsentlig del af kritikken. Med større interesse noterer man sig kommentarerne til sanktionen *corrective training* (side 61 ff.); forfatteren vil hævde, at der i praksis ikke er forskel på behandlingen af fængselsfanger og *corrective trainee's* i Maidstone, som huser begge kategorier. Fremstillingen heraf er dog lidt præget af sensationslyst og synes at skyde over målet, selvom det også fra kompetent side erkendes, at systemet endnu ikke er gennemorganiseret (*corrective training* indførtes ved Criminal Justice Act i 1948). Også den homosexuelle aktivitet i fængslerne behandles indgående (side 126 ff.) og er ifølge forfatteren en betydelig faktor i fangernes liv, allerede fordi 15 % af dem er straffet for homosexuelt forhold (mellem voksne). Skildringen af anstalttilværelsen og mennesketyperne er iøvrigt bred og reportageagtig.

Jon Johnsen.

William Dinstein: Are You Guilty? Charles C. Thomas, Springfield, U.S.A. 1954. 184 s. § 4,50.

Bogens titel er tydeligt nok beregnet på at sælge bogen. I undertitlen kaldes den en indførelse i administrationen af den kriminelle retspleje i De forenede Stater, og forlaget betegner den som „choke-rende præsentation af vort retssystem og en udfordring til læseren“. Det er også rigtigt, at forf. uafsladelig angriber strafferetsplejen i voldsomme vendinger, desværre mest i ret banale vendinger. Hans tesis er den, at retten altid er afhængig af mennesker og derfor udsat for at falde ned på et meget lavt plan. Forf. skildrer amerikansk strafferetspleje som et produkt af et såkaldt „moralsk klima“ af ringe kvalitet. Politifolk, dommere, anklagere, sagførere, politikere o. s. v. savner mulighed for at hæve sig over samfundets almindelige moralske tilstand, og den ret, som de præsterer, bliver derfor gennemsyret af korruption. Om denne korruption ville man jo gerne have noget at vide, men forf.s dokumentation er meget mangelfuld. Hans påstande er gennemgående for almindelige, populære og unuancerede til at efterlade det indtryk, som forf. øjensynlig tilsigter. Nogle kriminalpolitiske spørgsmål er behandlet i tre afsnit om probation, fængselsforhold og prøveløsladelse, men forf. bevæger sig kun på overfladen af disse emner.

Knuud Waaben.

Paul L. Kirk: Crime Investigation. Physical Evidence and the Police Laboratory. Interscience Publishers, Inc., New York 1953, 784 s.

Forf., der er professor i biokemi og kriminalistik ved universitetet i Berkeley, Californien, og som har en omfattende produktion af videnskabelige artikler om forskellige emner indenfor kriminalteknikkens område bag sig, har i det foreliggende værk, der fremtræder som

en lære- og håndbog i kriminalteknik, i det væsentlige på grundlag af erfaringer indsamlet gennem mange års virksomhed som teknisk sagkyndig ved efterforskning og den retslige behandling af kriminelle sager, givet en systematisk fremstilling af de fysiske bevismidler.

De første to tredjedele af bogen omhandler undersøgelser „i marken“ og kan læses med udbytte af enhver, der beskæftiger sig med eller er interesseret i efterforskning og opklaring af forbrydelser. De sidste ca. 200 sider omhandler laboratorieundersøgelser etc., og er nærmest af interesse for læsere, som vil specialisere sig indenfor dette område.

Forf. fremhæver værdien af samarbejdet mellem det tekniske laboratorium og den i marken arbejdende opdager og hævder, at flere sager forbliver uopklarede på grund af utilstrækkelig indsamling af bevismateriale end på grund af laboratoriernes svigtende evne til at undersøge sådant materiale. Forf. indskrænker sig herved ikke til det i procesretten traditionelle begreb „synbare bevismidler“, men opererer med det langt videre begreb „fysiske bevismidler“, der også omfatter f. eks. mikroskopiske partikler, støv, luftarter, — ja selv en lugt, kort sagt alt, hvad der kan opfattes af de menneskelige sanser, umiddelbart eller ved hjælp af særligt apparatur, såsom mikroskop, spektroskop, fotografisk gengivelse, og tjene til identifikation af en bestemt genstand eller person. Han redegør for, at der ikke er tale om absolut (molekylær) identitet, men at al identifikation af objekter eller personer hviler på en sandsynlighedsberegning, og at det bevismæssigt afgørende derfor er, om der kan konstateres „praktisk identitet“ mellem to objekter eller karakteristika ved en person, f. eks. fingeraftryk. Dette illustreres ved forskellige eksempler, bl. a. følgende: En neger forsøgte voldtægt overfor en kvinde på en øde gade, men faldt og slog hovedet mod stenbroen; ved undersøgelse af blodpletterne viste det sig, at de var af blodtype AB og reagerede positivt for prøve for syfilis. Da blodtype AB kun forefindes hos ca. 3 % af befolkningen, og da højst 20 % af den farvede del af befolkningen i det pågældende område var lidende af syfilis, gav undersøgelsen til resultat, at der var 99,4 % sandsynlighed for, at de fundne blodpletter hidrørte fra en anholdt neger, der viste sig at tilhøre den nævnte blodtype og at være lidende af syfilis.

Forf. fremhæver 2 funktioner af de fysiske bevismidler: de kan levere det afgørende grundlag for rettens bedømmelse af bevisspørgsmålet, og de kan hjælpe efterforskeren til at indkredse gerningsmanden. Af de små ting kan f. eks. udledes oplysninger om hans klæder, højde, alder, hårfarve etc., ofte også hans beskæftigelse eller vaner. Således kunne man f. eks. fra en handske, efterladt på gerningsstedet for et indbrud, slutte, at gerningsmanden 1) var bygningsarbejder, 2) fortrinsvis kørte med trillebør, 3) boede udenfor byen på en gård eller i et hus med have, 4) var Syd-Europæer og 5) opdrættede kyllinger og havde en ko eller hest; efter at tyven var pågrebet, viste

alle disse slutninger sig at være rigtige på nær nr. 2), idet han plejede at køre en tractor og ikke en trillebør. Grundlaget for denne slutning var, at handsken var mere slidt på indersiden af 4. og 5. finger end på de andre fingre, hvilket man troede kom af, at han skubbede en trillebør, medens sliddet i virkeligheden skyldtes manøvrering af et håndtag på tractoren. Der er i dag stadig i kriminalpolitimandens arbejde brug for de egenskaber, der gjorde Sherlock Holmes uddødelig!

En række gode råd og vejledende regler gives til den politimand, der skal undersøge et gerningssted, og det fremhæves, at spor i form af mikroskopiske rester ofte overses, skønt deres værdi som bevismidler undertiden mange gange overskygger andre bevismidler, såsom vidneudsagn.

Forf. lægger overordentlig vægt på disse mikroskopiske bevismidler, — partikler, der støvsuges ud af en mistænks eller et offers tøj, og fremhæver, at de ikke i lighed med større genstande som våben, indbrudsværktøj eller som fingeraftryk kan bortskaffes eller fjernes af forbryderen, simpelthen fordi han som oftest slet ikke vil være klar over deres eksistens. Som udpræget laboratoriemand overvurderer forf. måske nok noget værdien af disse bevismidler, hvis tilstedeværelse ifølge sagens natur kun vil få betydning i et lille mindretal af de tusinder af kriminalsager, som politiet året igennem får til opgave at opklare. Det gælder på dette område som i alle livets andre forhold, at der må være en rimelig relation mellem den grundighed og intensitet, hvormed en efterforskning gennemføres, og den pågældende sags betydning, hvorved også den til rådighed værende tid og personale er en afgørende faktor, og det er derfor af mere teoretisk end praktisk interesse, når forf. fastslår, at „det er faktisk umuligt for en person at begå en forbrydelse uden at efterlade et mikroskopisk bevismateriale og tage et sådant med sig fra gerningsstedet“. På den anden side er det utvivlsomt rigtigt, at muligheden for at opklare en alvorlig forbrydelse ad teknisk vej gennem indsamling og undersøgelse af mikroskopisk bevismateriale ofte forspildes, og at det derfor er vigtigt at udbrede kendskabet til og forståelsen for betydningen af disse undersøgelser. Forf. belyser bevisværdien af tøjfibre ved statistiske beregninger over hyppigheden af f. eks. forekomsten af forskellige blå farvenuancer i uldtråde fra almindelig herregarderobe og gør opmærksom på, at ved længere varende eller kraftig kontakt mellem 2 forskellige stoffer er det ikke ualmindeligt, at løserevne fibre af indtil 8—12 forskellige farvenuancer fra det ene sæt tøj vil kunne påvises på et andet sæt. Han nævner et eksempel på, at samme slags farvede kattehår blev fundet på natkjolen på et barn, der havde været genstand for en sædelighedsforbrydelse, og på en mistænkt mands tøj, og det viste sig, at hårene stammede fra en dukke, barnet havde.

Stoffet er hovedsagelig inddelt efter arten af de fysiske bevismidler, der omtales, og de enkelte emner er klart og overskueligt afgrænset. Ikke alle emner behandles lige indgående, — der findes således kun

korte oversigtskapitler om brandundersøgelser, sprængstoffer og fingeraftryk og en kortfattet, summarisk oversigt over dokumentundersøgelser og falsknerier. Derimod behandler forf. ikke undersøgelse af falske pengesedler eller mønter eller eftergjorte og forfalskede kunstværker, og følgelig er der heller ingen litteraturhenvisninger til et nærmere studium af disse ikke uvigtige områder indenfor kriminalteknikken. Ligeledes savnes en omtale af teknikken ved etablering af kemiske tyvfælder. Iøvrigt er værket skrevet i et klart, levende og let læseligt sprog, og efter hvert kapitel følger en litteraturfortegnelse, der som ventelig hovedsagelig omfatter anglo-amerikanske værker, men også indeholder henvisning til en del europæisk litteratur, endog enkelte skandinaviske artikler om retsmedicinske emner.

A. Haslund.

Caryl Chessman: Cell 2455 Death Row. Prentice-Hall, Inc., New York 1954. 361 sider. § 3.95.

Caryl Chessman ble i 1948 dømt til døden for kidnaping av to kvinner og samtidig dømt til livsvarig fengsel for å ha forøvet 15 andre alvorlige forbrytelser, hovedsakelig „hold-up“. Alle hans forbrytelser var utført i eller omkring Los Angeles i California. Fra han var femten år og inntil han 27 år gammel fikk sin dødsdom har han levet et liv fyllt av forbrytelser, av opphold i reform-skoler og fengsler, et liv i ondskap og hat. Det synes å være få forsonende trekk over hans kriminelle liv og hans innstilling til samfunnet i det hele.

Hans sak er juridisk sett eiendommelig av to grunner. For det første førte han selv sitt forsvar for den rett som dømte ham fra livet, og gjorde det etter sigende på en fremragende måte. For det andre har han nå i seks år klart å forhindre sin egen eksekusjon og dette hovedsakelig ved sine selververvede juridiske kunnskaper.

Allerede dette tyder på at en her står overfor et individ av høy intelligens, men hvis følelsesliv er fullstendig avstumpet. Om noen med rette kan betegnes som et „asosialt“ individ, så må dette være Chessman. I det hele kan en på ham anvende alle de uttrykk vårt språk eier til å karakterisere en forbryter av den mest samfunnsfarlige typen: Asosial, en fare for samfunnet, en banditt, en svindler, en voldsman — ja, for å tale med Tarde, et „socialt ekskrement“. I den utstrekning det har vært ham mulig i løpet av de korte perioder han har hatt sin frihet utenfor murene har han søkt å overtrent så mange av lovens og moralens regler som han kunne rekke med.

„Cell 2455 Death Row“ er hans selvbiografi. Det er et avskyelig dokument, en oppregning av alle slags forbrytelser, og en intens beskrivelse av den hatefylte atmosfære som et medlem av underverdenen — „the jungle“, som han kaller den — lever i. Selv den mest hårdkokte kriminalroman blir som en barnebok mot den skildring Chessman gir av sitt liv.

Men — en fascinerende bok; en gripende og levende bok skrevet av en usedvanlig dyktig forfatter. Stilistisk sett er den et mesterverk. I korte, klare setninger kan han gi oss en scene av sitt liv eller en farefylt situasjon samtidig som han virkelig oppnår å beskrive sine følelser på en overbevisende måte. Ved bruk av direkte tale oppnår han å gi sin skildring en nærhet som gir leseren følelse av å ta del i samtalen og ved bruk av — men ikke misbruk av — amerikansk gangster-slang får det hele et forsterket intensivt uttrykk.

Den som skriver denne anmeldelsen har i løpet av det siste halve år lest boken flere ganger, hver gang i håp om å kunne løsrive seg fra den og oppnå den „avstand“ fra det umiddelbare følelsesinntrykk som den første gjennomlesing gir. Jeg må imidlertid tilstå at det ennå ikke har lyktes meg å kunne se så objektivt på den som er ønskelig for en anmeldelse av dens vitenskapelige verdi. Det følgende må derfor leses med dette forbehold i minne.

Kriminologisk sett står vi her overfor en biografi skrevet av en kriminell psykopat. Han forsøker å gi sin livshistorie for derved å prøve å forklare hvorfor han ble en lovbrøyer og ikke en lovlydig borger. Det er klart nok at en slik skildring ikke kan bli objektiv og at den er beheftet med atskillige mangler i vitenskapelig henseende, — utelatelser, erindringsforskyvninger, unnskyldninger og bortforklaringer. For at et arbeide av denne art skal ha virkelig vitenskapelig verdi må en ha kontrollert at de viktigste hendelsene stemmer overens med de faktiske forhold. Det er blitt bebudet at Chessman i samarbeid med amerikanske kriminologer skal utarbeide en slik studie.

Metodisk sett reiser biografi-formen interessante problemer. Det som en i første rekke kan kontrollere er de ytre hendelser: At vedkommende faktisk har forøvet de forbrytelser han taler om og på den måte som han beskriver. Videre kan en få rede på hans oppvekstkår, hans skolegang og andre menneskers oppfatning av ham. Hans egen tanke- og følelsesverden ligger imidlertid utenfor det som en med enkle midler kan kontrollere. På dette siste området er det derfor at biografier av denne art har sin store interesse. Men når en forbryter skriver sin livshistorie kan dette tenkes å ha to grunner. Enten vil han skrive for å unnskyld seg; denne typen er kriminologisk sett mindre verdifull fordi det uvilkårlig vil bli et falskt bilde. Eller han kan forsøke å skrive seg fri, tenke seg tilbake til sitt tidligere liv og se dets grumme virkelighet som det faktisk var, for derved å forklare for seg selv hvorfor han reagerte som han gjorde. Såvidt jeg kan forstå hører Chessman til den siste typen. Han kommer ikke med noen unnskyldninger for sitt bortkastede liv og tigger ikke om barmhjertighet. Hva han gjør er å lodde i sin egen sjel temmelig fordomsfritt.

Jeg tror imidlertid at det er to forhold en gjør vel i å ta i betraktning når en leser denne boken. For det første at Chessman representerer en bestemt type lovovertredere, nemlig de vi har gitt fellesbetegnelsen „psykopater“. Hvorvidt denne type er biologisk predestinert

til å bli en plage for sine omgivelser eller er en kulturell framtoning, kan en her la stå hen. Men at den ikke er en „normal“ forbrytertype og langtfra typisk for arten, det synes i hvertfall sikkert nok. For det andre er Chessman nærmest å betrakte som en ekshibisjonist. Et visst drag i denne retning må naturlig nok være tilstede hos alle „ærlige“ selvbiografer, men hos Chessman er det nesten for åpenlyst til å være normalt. Alle mennesker har vel en viss redsel for å blotte sitt indre liv for omverdenen, men Chessman synes å mangle også denne hemning, — noe som vel henger sammen med hans psykopati, med hans *normalløshet* på så mange områder. Om dette er riktig, noe som synes nokså innlysende når en har lest hans bok, oppstår et spørsmål om en slik type vil smøre for tykt på. Vi har her en parallell i de religiøse vekkel-sesmøter hvor de frelste ynder å gi inngående skildringer av sitt tidligere syndefulle liv, og nok ofte går utover det som er sant. Chessman har ikke oppnådd noen religiøs omvendelse, men han har tydeligvis liknende ekshibisjonistiske tilbøyeligheter og sannsynligvis i forsterket grad. Dette maner naturlig nok til noen forsiktighet når det gjelder å feste tiltro til utsagnene. Særlig et avsnitt om grunnen til at han rømte fra Chino, fengslet uten murer, for å hjelpe Uncle Sam til å vinne siste verdenskrig synes vel fantastisk.

Det som blir igjen av egentlig vitenskapelig verdi er først og fremst selve grunnstemningen, selve atmosfæren i Chessman's måte å reagere på i de ulike situasjoner. Særlig står det for meg som noe sentralt at han søkte å vinne over sin angst for livet, døden og samfunnet ved å forsøke å opptre som et overmenneske. Med en pistol i hånden tror han seg uovervinnelig og i stand til å ta kampen opp med samfunnsordenen, manifestert i politi og myndigheter. Den lærdom som han her kan gi oss, og som han framhever som det sentrale i sin bok, er at han betrakter all reaksjon fra rettsordenens side som aggresjon. Med sin psykopatiske innstilling vil dette føre med seg at han svarer med aggresjon mot samfunnet. Et eksempel er illustrerende: Da Chessman var i puberteten satt han i Preston School of Industry, en reformskole som dengang nyttet rent pønale og ofte direkte grusomme midler til å tukte unge lovbytere. At han, og individer med samme psykologiske utstyr som ham, her ble styrket i sine aggressive tendenser kan det knapt være tvil om. Når han derfor hevder at en slik behandlingsform er uhensiktsmessig for hans spesielle type kan en ikke gjøre annet enn erklære seg enig. Og når han videre hevder at den eneste veg samfunnet her har å gå er å sette inn med preventivt, psykologisk arbeid allerede når et barn første gang viser tegn på asosiale tilbøyeligheter, så er Chessman her i full overensstemmelse med moderne kriminalpolitikk.

Hans sosiale bakgrunn og oppvekstkår var på mange måter ugunstige. Særlig kan en framheve familiens dårlige økonomi, moren som ble lam etter en bilulykke, hans egne lange sykdommer — bl. a. en encephalit som etter hans eget sigende skapte en psykisk endring hos ham —, den sosiale nedvurdering som han var gjenstand for hos kame-

ratene. Et særligt moment av interesse er hans påståtte dødsredsel i førpuberteten. Skildringen bringer tanken hen på Anders i Pär Lagerkvists „Gäst hos verkligheten“ — denne tuberkuløse gutten som lever i en stadig angst for at han skal dø. Lagerkvists ord passer her på det Chessman beretter: „Bara ångesten gnagde och gnagde, åt sitt håll inne i en . . . i bröstet, det kändes, hålet blev större och större . . .“ Og når Lagerkvist taler om ungdommen, „den gruvligaste av mänskans åldrar“, og betegner den som „en personlighetens rotlöshet, oansvariga frihet, en befruktande oppløsning, ouppriktighet, oredlighet hos själva livet —“, så synes dette å være en ypperlig karakteristikk på Chessman. Han kom aldri ut av disse pubertetsvanskene, men må ha blitt stanset i sin utvikling.

En forbrytertype som den Chessman representerer er ikke enestående for USA. Men den har i det kulturelle og teknisk sett høyt oppdrevne miljø som der hersker muligheter for å gjøre langt større skade enn i våre mer kontrollerbare forhold. En lærdom kan en høste av dette, nemlig at en øket industrialisering og „amerikanisering“ av de nordiske samfunn vil kunne føre til at hans sjelelige frender også vil la høre mer fra seg her hjemme.

Knut Sveri.

David W. Maurer & Victor H. Vogel: Narcotics and Narcotic Addiction.
Charles C. Thomas, Springfield, U.S.A. 1954. 303 sider.

Om forfatterne til den foreliggende bog opplyses på titelbladet, at *Vogel* er læge og har været knyttet til Lexington hospitalet — det ene af de to store amerikanske hospitaler specielt for eufomane personer — medens *Maurer* er professor i engelsk og „humanities“ samt lektor i eufomani og i forbryderslang. I forening repræsenterer de således et anseligt arbejdsfelt, og bogens indhold svarer hertil: en trediedel af den handler om de euforiserende stoffers kemiske og farmakologiske sider, andre hovedafsnit angår behandlingsspørgsmål, kontrollovgivning samt eufomani og kriminalitet. Der slutes af med et langt afsnit om den specielle slang blandt eufomane; afsnittet er omhyggeligt indledet med en orientering om slangdannelsens sociale aspekter. Fra ordlisten kan fremhæves „cold turkey“, som betegner den pludselige afvænning i fængsler og almindelige hospitaler. Forfatterne er — ligesom den danske udvalgsbetænkning af 1953, der lagde hovedvægten på forebyggelsen — skeptiske overfor fængslers, sindssygehospitalers og almindelige hospitalers muligheder for effektiv behandling. Men de har en stærk tro på nytten af behandling i specielle institutioner beregnet for ophold i 4—6 måneder. Lexington og Fort Worth er endnu de eneste af den art i U.S.A. De råder tilsammen over 2400 pladser, og af patienterne er 20 % kriminelle domfældte (fanger og probationers), medens 80 % behandles på frivilligt grundlag.

I afsnittet om eufomani og kriminalitet ønsker forfatterne bl. a. at

slå fast, at euforiske tilstande — måske bortset fra brug af marihuana (hashish) — næppe i særlig grad befordrer kriminelle handlinger, og at eufomanien langt fra altid indtræder hos personer, der af personlighedsmæssige og sociale grunde er stærkt udsatte for at blive kriminelle. Forfatterne hylder dog den teori, at både kriminalitet og eufomani har en tendens til at ramme psykopatiske typer, og at der derved fremkommer et væsentligt område af „overlapping“. Positivt fastslår forfatterne endvidere, at eufomanien har meget stærke „sekundære“ virkninger i relation til kriminalitet, mest direkte som følge af behovet for at skaffe penge eller stoffer, men i det hele i kraft af de gradvis ændrede levevilkår: „most addicts run afoul of the law sooner or later“.

Knud Waaben.

NYUDKOMMEN LITTERATUR

- Actes du IIe Congrès International de Criminologie*. V. Presses Universitaires de France 1954. 519 s.
- Deitigsmann, O.*: Grundlagen und Praxis der gerichtlichen Handschriftenvergleichung. Ferdinand Enke Verlag. Stuttgart 1954. 232 sider. DM 22.
- Den svenska kriminalstatistiken*. Betänkande av Kriminalstatistikutredningen. Stockholm 1954. 190 s.
- European Seminar on Probation*. United Nations. New York 1954. 237 s.
- Hentig, Hans v.*: Die Strafe, I. Frühformen und kulturgeschichtliche Zusammenhänge. Springer-Verlag. Berlin, Göttingen, Heidelberg 1954. 429 sider.
- Kaye, Sidney*: Handbook of Emergency Toxicology. Charles C. Thomas Publisher. Springfield, Illinois, USA. 303 sider. \$ 5.75.
- Kenney, John P. and Dan G.* Pursuit: Police Work with Juveniles. Charles C. Thomas Publisher. Springfield, Illinois, USA. 372 sider. \$ 7.75.
- Nordisk Kriminalistisk Arsbok 1952—53*. Stockholm 1954. 312 s.
- Parker, W. H.*: Daily Training Bulletin of the Los Angeles Police Department. Charles C. Thomas Publisher. Springfield, Illinois, USA 1954. 274 sider. \$ 7.50.
- Parole and After-Care*. United Nations. New York 1954. 86 s.
- Peper, John P.*: A Recruit Asks some Questions. Charles C. Thomas, Publisher, Springfield, Illinois. 146 s.
- Pinatel, Jean*: Le problème de l'état dangereux. Deuxième cours international de criminologie. Maison de l' U.N.E.S.C.O. Paris 1954. 632 s.
- Practical Results and Financial Aspects of Adult Probation in Selected Countries*. United Nations, New York 1954. 112 s.
- Schönke-Schröder*: Strafgesetzbuch Kommentar. 7. Auflage. Verlag C. H. Bech, München und Berlin 1954. 1068 s.
- Statistisk Årbok 1954*. Udg. af Det Statistiske Departement. Bianco Lunos Bogtrykkeri. Kbhvn. 1954. 411 s.
- Systematisk oversigt over domme i kriminelle sager 1943—1952*. Ved A. Bach. Kbhvn. 1954. 486 s.
- Th. Thorsteinsson*: Fra fremmede retssale. Fjerde samling. Munksgaard. Kbhvn. 1954. 244 s.

✱

Rettelse:

I Verner Goldschmidts artikel, forrige hefte side 262 linie 7 f.n. rettes ordet *internationale* til *internaliserede*.